330. Bråtorp, Åkers sn, Åkers hd.

Pl. 190.

Äldre avbildning: Brate 1901 (ATA).

Bronsbunke, funnen 1869 av lekande barn i kanten av Bråtorpssjön. Blott en liten del var synlig ovan jord, och metallens glimmande mot solen väckte barnens uppmärksamhet. Överlämnades av lektor Aminson till Södermanlands Fornminnesförenings Museum, där den alltjämt förvaras (nr 191).

Diameter 0,26 m., djup 4,5 cm.

Inskrift:

mudlög
5

Mundlög.

»Handfat.»

Till läsningen: Inskriften använder det s. k. helstungna runalfabetet. 1 **m** har v. bst något längre än den h. Runan 3 har upptill bst till höger, såsom för **l**, men på mitten en omvänd triangel, vari det övre strecket är svagt men dock skönjbart. Säkerligen avses ett **d**, ehuru bst vid toppen blivit felaktigt ristat åt h. i stället för åt v. Möjligen har ristaren tvekat mellan **l** och **d**; han har först ristat **l**, men sedan velat ändra detta till ett **d**. Bst i 5 **ö** äro korta på h. sidan, men sträcka sig långt åt v., den nedre till 4 **l**, den övre ända till 3 **d**. 6 **g** har en tydligt ristad prick.

Ordet *mullögh*, f. 'handfat, tvättfat' är väl belagt från fsv. texter (Söderwall). I sv. dial. (Dalarne, Norrland) finnes ännu *mullöga* (Rietz), oftast med betydelse av metallkärl för kokning eller stekning. Jfr isl. fno. *mundlaug* (fno. även *mullaug*). I kompositionsfogen blev **d** lätt utträngt mellan de båda konsonanterna *n* och *l*, varefter följde assimilation av dessa. Den ljudlagsenliga formen är sålunda fno. *mullaug*, fsv. *mullög;* så länge som det enkla ordet *mund*, f. 'hand' var levande i språket (det är belagt i Östgötalagen) och man hade känsla av att det utgjorde förleden i *mullög*, kunde emellertid den ursprungliga konsonantförbindelsen återupplivas. Formerna *mullög* och *mundlög* kunna sålunda mycket väl ha existerat samtidigt, vid sidan av varandra i samma dialekt, t. o. m. hos samma individ. Man kan därför väl förstå, att ristaren kan ha tvekat mellan två uttalsformer. Den oassimilerade formen *mundlög* synes ej tidigare vara belagd från svenskt område.

Inskriften är tydligen medeltida, men närmare kan dess ålder knappast bestämmas. Ej heller föremålets form och utseende synes tillåta en mera noggrann datering.

331. Skämby, Åkers sn, Åkers hd.

Pl. 167.

Litteratur: D 8vo 27. Anteckning av J. G. Liljegren i hans interfolierade handexemplar av »Runurkunder» (1833), nr 968 a (VHAAkad:s bibliotek).

Äldre avbildningar: Teckning, trol. av J. P. Tollstorp (ATA); Dybeck, teckning (ATA) och litografi (D 8vo 27); Brate 1896 (ATA).

Den vidsträckta åkerjord, som utbreder sig S om Åkers kyrka, begränsas ett stycke N och NV om Skämby av skogig hagmark. Härifrån utskjuter, ungefär mitt emellan kyrkan och

Skämby i rak linje, en liten ouppodlad skogsbacke, kallad »Latahål», som en udde i Skämby norra gärde. I backen finnas flera större och mindre klippblock. Ett av dessa har på sin flata, mot Ö vända sida en matt runristning. Platsen är markerad på Geologiska kartbladet »Strengnäs».

På en karta 1641 över Skämby utmärkes platsen såsom »skarp beteshaga», på en karta 1723 såsom »skougjord». En väg löper på denna karta norrut från byn, med »skogjorden» på sin v. sida. Ännu omkring 1840, då beteshagen uppodlades, funnos, enligt vad Dybeck meddelar, spår av denna väg.

Inskriften var känd av Liljegren, genom en dålig teckning av Tollstorp (troligen densamma som, osignerad, finnes bevarad i ATA).

Ristningens höjd 2,15 m., bredd 1,94 m. Den är grund, men linjerna äro breda. Inskriften kan därför ej sägas vara särskilt otydlig eller svårläst. Upptill på h. sidan är kanten avstött och några runor därför skadade.

Inskrift:

birir · auk · - - - ma · litu · kera · mari · þisa · at · hulma · ‖ · sun · sin · koþan · hulmnui · tutr sia · kuþ · hialbi · siḷu · þairа

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70 75

Bir[gh]iʀ(?) ok [Hol]ma letu gærva mærki þessa at Holma, sun sinn goðan, Holmvi, dottur sina. Guð hialpi salu þæiʀa!

»Birger och Holma läto göra dessa märken efter Holme, sin gode son, (och efter) Holmvi, sin dotter. Gud hjälpe deras själ!»

Till läsningen; 2 **i** har en grund fördjupning på mitten och är sålunda möjligen stunget. Av runan 9 finnes intet; därefter synes nedre delen av tvenne närstående stavar, sålunda 10 **u** eller **r**; av 11 finnes nästan hela hst, men ingen bst. Icke stungna äro 15, 27, 41 **i**, 43, 62 **k**. 19 **e** har ett kort vertikalt streck mitt över hst, är sålunda tydligt stunget. 21 **a** har bst endast på h. sidan. 23 är **a**, icke **e**; bst är visserligen tämligen kort, men är snett riktad. Av 39 **n** finnes endast en del av bst, intet av hst i behåll. Bst i 44 **o** äro otydliga, men sannolika; de skära hst nedåt h. Bst i 52 **n** är tydlig; den skär hst i ungefär rät vinkel och kan sålunda vara **a** eller **n**. 61 **a** har bst endast t. v. 71—73 **sil** är mycket svagt; 72 **i** kan ha haft en bst, som numera är bortvittrad (**a**?); av bst i **l** finns knappast något kvar. 76 **a** har bst endast t. v. — Dybeck: 1—8 **bibiʀn · uk**, 9—13 **ụlma**, 19 **i**, 23 **k**, 52 **a**, 61 **n**, 71—74 **sialu**. — Brate: 1—8 **biriʀ auk**, 9—13 **-ụ-ma**, 15 **e**, 19 **e**, 23 **a**, 52 **a**, 61 **a**, 71—74 **siḷu**.

Inskriftens alla **þ**-runor låta bst upptill och nedtill utgå från slinglinjen, icke från hst. Ristaren har uteglömt en runa i 22—25 **mari**, 55—58 **tutr**, 59—61 **sia**, kanske också i 18—21 **kera**. 1—5 **biriʀ** kan möjligen vara namnet *Birgiʀ*, då ristaren får antagas ha uteglömt ett **k**. Detta mansnamn är icke tidigare belagt i runinskrifterna. Det följande kvinnonamnet har tämligen säkert varit *Holma*. De båda barnen, över vilka föräldrarna ha låtit göra minnesmärket, ha namn efter modern: *Holmi* och *Holmvi*. *Holmi* och *Holma* äro kortnamn till de talrika med *Holm-* sammansatta personnamnen; båda äro väl belagda (E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 105).[1] Kvinnonamnet *Holmvi* är däremot tidigare icke känt. För ristningen **hulmnui** jfr **hulmntis** L 433 Harg, Hammarby sn, **hulmnlauk** L 731 Svinngarns kyrka, **hulmnfastr** L 77 Focksta, Hagby sn, Uppl.

[1] Till de där anförda beläggen på *Holma* kan läggas L 193 Vaksala (Uppl.).